

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «МАЗУРЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF MAZURENKO v. UKRAINE)**

(Заява № 14809/03)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

11 січня 2007 року

ОСТАТОЧНЕ

11/04/2007

Це рішення стане остаточним за обставин, викладених у п. 2 статті 44 Конвенції. Воно може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Мазуренко проти України»

Європейський Суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою у складі:

п. П. Лоренцен (P. Lorenzen), Голова,
пані С. Ботучарова (S. Botoucharova),
п. К. Юнгвірт (K. Jungwiert),
п. В. Буткевич (V. Butkevych),
пані М. Цаца-Ніколовська (M. Tsatsa-Nikolovska),
п. Дж. Боррего Боррего (J. Borrego Borrego),
п. М. Віллігер (M. Villiger), судді,
та пані К. Вестердік (C. Westerdiek), Секретар секції,
після обговорення в нарадчій кімнаті 4 грудня 2006 року,
виносить таке рішення, що було прийняте того ж дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа порушена за заявою (№ 14809/03), поданою проти України до Суду на підставі ст. 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянином України Олегом Леонідовичем Мазуренком (далі – заявник) 18 квітня 2003 року.

2. Уряд України (далі – Уряд) був представлений його Уповноваженими - пані В. Лутковською та паном Ю. Зайцевим.

3. 8 квітня 2005 року Суд направив на комунікацію Уряду скаргу заявника щодо тривалості розгляду справи. Відповідно до положень пункту 3 статті 29 Конвенції Суд вирішив розглядати питання щодо прийнятності та суті заяви одночасно.

ФАКТИ**ОБСТАВИНИ СПРАВИ**

4. Заявник народився у 1941 році та проживає у м. Козельщина Полтавської області, Україна.

5. 15 вересня 1998 року проти заявника було порушено кримінальну справу за підозрою у крадіжці та корупції. Суть кримінальної справи полягала у тому, що заявник, колишній голова Козельщинської райспоживспілки¹, вчинив неправомірні дії, а саме – розкрадання в магазинах, якими він керував.

¹ Суб'єкт господарювання, який за радянських часів контролював питання роздрібної торгівлі в сільській місцевості та на момент події мав значні активи.

6. 24 вересня 1998 року прокуратура Козельщинського району Полтавської області (далі – районна прокуратура) видала ордер на арешт заявника.

7. 8 грудня 1998 року міру запобіжного заходу заявнику було змінено на підписку про невиїзд.

8. Того ж дня прокурор виніс постанову про усунення заявника від посади у зв'язку з розслідуванням кримінальної справи. Після цієї постанови працедавець заявника, державна акціонерна компанія «Галещинське хлібоприймальне підприємство», усунув заявника від займаної посади голови правління підприємства. 14 квітня 2003 року Кобиляцький районний суд відхилив позов заявника, поданий на постанову прокурора. Суд зазначив, що це питання не підпадає під його юрисдикцію і має бути вирішене під час судового розгляду кримінальної справи. 14 травня 2003 року Полтавський обласний апеляційний суд відхилив апеляційну скаргу заявника, подану на рішення Кобиляцького районного суду, оскільки він не був тією особою, яка має право на подання скарги.

9. 20 липня 1999 року попереднє слідство було закінчено і заявнику було пред'явлено матеріали справи для ознайомлення.

10. 3 вересня 1999 року справу було передано до Козельщинського районного суду.

11. 29 вересня 1999 року районна прокуратура м. Полтави за клопотанням заявника відкликала справу з суду та направила її на додаткове розслідування.

12. 1 жовтня 1999 року розслідування у справі було призупинено у зв'язку з розшуком п. С, іншого обвинуваченого.

13. 11 лютого 2000 року п. С. було знайдено та розгляд справи було поновлено.

14. 24 лютого 2000 року п. С. зник і його знову було оголошено в розшук. Розгляд справи було призупинено.

15. 2 червня 2000 року заступник прокурора Полтавської області скасував постанову від 24 лютого 2000 року про зупинення попереднього слідства у справі та направив її на подальше розслідування.

16. 8 червня 2000 року попереднє слідство було призупинено у зв'язку з тим, що п. С. перебував у розшуку.

17. 1 серпня 2000 року попереднє слідство у справі було відновлено.

18. 3 серпня 2000 року кримінальну справу щодо п. С. було закрито. Того ж дня попереднє слідство у справі заявника було призупинено у зв'язку з його хворобою. Попереднє слідство було відновлено 25 вересня 2000 року.

19. 2 жовтня 2000 року попереднє слідство у справі було закінчено і заявник та його адвокат отримали доступ до матеріалів справи.

20. 4 жовтня 2000 року заявник та його адвокат закінчили ознайомлюватися з матеріалами справи.

21. 28 жовтня 2000 року справу було направлено до Полтавського обласного суду.

22. 2 листопада 2000 року Полтавський обласний суд передав справу до Автозаводського районного суду.

23. 18 грудня 2000 року розпочався судовий розгляд справи.

24. Суд декілька разів відкладав слухання у справі для виклику свідків: 18 та 20 грудня, 29 січня, 5 та 7 лютого, 26 березня, 23 квітня та 4 липня 2001 року. Слухання справи відкладали двічі на прохання заявника – 7 серпня та 12 грудня 2001 року.

25. 12 грудня 2001 року слухання справи було відкладено для того, щоб надати заявнику можливість підготувати свій захист у зв'язку з пред'явленням йому нових обвинувачень, а саме – фальсифікації офіційних документів.

26. 7 лютого 2002 року суд засудив заявника за крадіжку до трьох років ув'язнення з відстрочкою відбування покарання з випробувальним терміном.

27. 16 червня 2002 року апеляційний суд Полтавської області скасував це рішення на підставі неповноти досудового слідства, яку неможливо бути усунути під час судового розгляду. Апеляційний суд зазначив, *inter alia*, про недостатність документально підтверджених доказів, а саме – бухгалтерських звітів, а також про те, що не було допитано аудитора, який перевіряв Кооператив під час розслідування.

28. 30 липня 2002 року районна прокуратура отримала матеріали справи, та 7 серпня 2002 року було призначено прокурора у справі. Однак розслідування було відкладено до вересня 2002 року у зв'язку з хворобою прокурора.

29. Під час додаткового розслідування було допитано декількох свідків та було призначено декількох аудиторів.

30. 6 грудня 2002 року заявником було подано скаргу на дії прокурора. Однак вона не була задоволена.

31. 26 лютого 2003 року розгляд справи було призупинено у зв'язку з хворобою заявника. Розгляд справи було відновлено 25 березня 2003 року.

32. 17 квітня 2003 року попереднє слідство було закінчено і заявник отримав доступ до матеріалів справи. Того ж дня заявник закінчив ознайомлюватися з матеріалами справи.

33. 29 квітня 2003 року справу було передано до Козельщинського районного суду.

34. Судовий розгляд розпочався 8 липня 2003 року. Того ж дня слухання справи було відкладено до 17 вересня 2003 року у зв'язку з відпусткою судді.

35. Суд розглядав справу щодо суті 17, 18, 22 та 30 вересня, 9, 10, 16, 21 та 24 жовтня та 3 листопада 2003 року.

36. 24 листопада та 2 грудня 2003 року слухання справи було відкладено у зв'язку з неявкою свідка до суду.

37. 11 грудня 2003 року районний суд засудив заявника до трьох років ув'язнення умовно за крадіжку та звільнив його від кримінальної

відповідальності і покарання у зв'язку із закінченням строку позовної давності. Того ж дня суд видав окремі постанови, в яких зазначалося, що досудове слідство тривало нерозумно довго і включало періоди, коли розгляд справи було відкладено з неповажних причин. Суд зазначив, що тривалість розслідування заважала судовому розгляду, так як у свідків були суттєві проблеми з відкликанням своїх свідчень, які вони дали прокурору п'ять років тому. Суд повідомив про це обласного прокурора м. Полтави та вимагав вжити відповідних заходів.

38. 27 лютого 2004 року апеляційний суд Полтавської області, розглянувши апеляційну скаргу прокурора, відмінив звільнення заявника від кримінальної відповідальності, підтримав його обвинувачення, трирічне умовне ув'язнення та звільнення від відбування покарання.

39. 27 січня 2005 року Верховний Суд відмовив заявнику у задоволенні його касаційної скарги.

ПРАВО

I. ПОРУШЕННЯ П. 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

40. Заявник скаржився, що тривалість розгляду кримінальної справи проти нього була несумісною з розумним строком, який встановлений у п. 1 статті 6 Конвенції:

«Кожен має право на справедливий і публічний розгляд... упродовж розумного строку... судом...»

A. Прийнятність

41. Уряд подав заперечення стосовно того, що було вичерпано національні засоби захисту, схожі до тих, які Суд уже відхилив у справі Меріт (див. «Меріт проти України», № 66561/01, пп. 54-67, 30 березня 2004 року). Суд вирішив, що ці заперечення потрібно відхилити з тих самих причин.

42. Суд зазначив, що ця скарга не є необґрунтованою в сенсі п. 3 ст. 35 Конвенції. Він також зазначив, що ця скарга не може бути визнана неприйнятною з будь-яких інших підстав. Тому вона має бути визнана прийнятною.

B. Суть справи

43. Суд знову зазначив, що для того, щоб вирішити питання, чи була обґрунтованою тривалість розгляду справи, потрібно розглянути певні

обставини справи, судову практику, а саме – складність справи та поведінку заявника і компетентних органів влади, і те, що мало значення для заявника (див., наприклад, «Кудла проти Польщі» (GC), N 30210/96, п. 124, ECHR 2000-IX).

1. Період, який потрібно взяти до уваги

44. Сторони погодилися, що період, на який потрібно звернути увагу в даній справі, розпочався у вересні 1998 року, коли було порушено кримінальну справу проти заявника. Уряд стверджував, що розгляд справи закінчився 27 лютого 2004 року, коли апеляційний суд виніс рішення у справі. Заявник не погодився з цим та наголосив, що розгляд справи Верховним Судом потрібно взяти до уваги.

45. Суд знову зазначив, що нова касаційна скарга до Верховного Суду України на рішення, які були прийняті після 29 червня 2001 року, надає можливість особам, які постраждали від судового рішення, анулювати це рішення, і що касаційну скаргу потрібно розглядати як частину системи засобів національного захисту (див. «Архіпов проти України», № 25660/02, 18 травня 2004 року). Однак Суд погоджується із заявником, що розгляд справи Верховним Судом повинен бути включений до періоду, що розглядається. Таким чином, розгляд справи заявника закінчився у січні 2005 року; відповідно справу розглядали протягом шести років та чотирьох місяців.

2. Складність справи

46. Уряд стверджував, що справа була складна і вимагала вивчення багатьох доказів. Заявник наполягав на тому, що складність розгляду справи не виправдовує її тривалість.

47. Суд вважає, що якщо справа і мала деякі складнощі стосовно фінансової природи злочину, у вчиненні якого обвинувачували заявника, чисельності письмових доказів та десяти проведених судових експертиз, не можна сказати, що це виправдовує тривалість розгляду справи.

3. Поведінка заявника

48. Відповідно до тверджень Уряду заявник є відповідальним за декілька періодів затримки під час досудового слідства та судового розгляду, які пов'язані з його хворобою. Уряд далі зазначив, що заявник тричі вимагав відкласти слухання справи. Уряд підкреслив, що 29 вересня 1999 року прокуратура Полтавської області за клопотанням заявника відкликала справу з суду та направила її для додаткового розслідування, таким чином, за цю затримку також відповідає заявник.

49. Заявник не погодився з цим. Він стверджував, що він хворів тільки один раз під час судового розгляду і що рішення про призупинення розслідування у зв'язку з його хворобою було незаконним. Далі заявник стверджував, що навіть якщо він тричі вимагав відкласти слухання на один день, залишається незрозумілим,

чому суд призначав слухання через такі великі проміжки часу. Наприкінці він зазначив, що не вимагав би направити справу до іншої інстанції для подальшого розслідування, якби не було таких серйозних недоліків при розгляді справи.

50. Беручи до уваги призупинення досудового слідства у зв'язку з хворобою заявника, Суд зазначив, що органи, які проводили розслідування, повинні були допитати багатьох свідків та призначити судові експертизи, і хвороба заявника навряд чи могла бути перепорою у проведенні цих дій. Суд далі зазначив, що кожного разу, коли судові засідання відкладались, наступні призначались з великими затримками, які мали місце, хоча б частково, з вини органів державної влади (див. «Томасо Палумбо проти Італії», № 45264/99, п. 19, 26 квітня 2001 року). Суд вважає, що вимога заявника направити справу до іншої інстанції для подальшого розслідування не була необґрунтованою, як вважає прокуратура (див. п. 11 вище).

51. Враховуючи вищевикладене, Суд доходить висновку, що не було надано жодного доказу, який би свідчив, що заявник істотно сприяв тривалості розгляду справи.

4. Поведінка національних органів влади

52. Уряд стверджував, що органи влади не були відповідальні за жодну затримку і за певні затримки несли відповідальність треті особи, а саме – п. С., який знаходився в розшуку.

53. Заявник не погодився. Він наголосив, що органи державної влади не вжили відповідних заходів для того, щоб встановити місцезнаходження п. С., і що органи державної влади є відповідальними за шестирічну тривалість справи.

54. Суд зазначив, що слухання справи відкладалося вісім разів для того, щоб викликати свідків (п. 24 вище). У зв'язку з цим Суд нагадав, що національні суди мали у своєму розпорядженні достатньо засобів, щоб забезпечити присутність свідків у залі суду, однак з матеріалів справи не вбачається, що суд скористався цими можливостями (див., *mutatis mutandis*, «Смирнова проти України», № 36655/02, п. 69, 8 листопада 2005 року). Стосовно п. С., Суд зазначив, що він мав можливість втекти після того, як його вже було оголошено у розшук та знайдено. На думку Суду, жодних відповідних заходів не було вжито для того, щоб забезпечити його присутність. У будь-якому разі, його поведінка не звільняє органи державної влади від забезпечення вимог ст. 6 щодо розумного строку у відношенні справи заявника, оскільки обов'язок здійснювати правосуддя без затримок є головним обов'язком компетентних органів влади (див., *mutatis mutandis*, *Mitchell and Holloway v. the United Kingdom*, № 44808/98, п. 56, 17 грудня 2002 року).

55. Суд далі зазначив про те, що тричі справу було передано на додаткове розслідування, яке зазвичай призначається в результаті помилок, які допустили органи, що проводять розслідування.

Повторення таких наказів в межах одного судового розгляду виявляє серйозний недолік у системі правосуддя (див., *mutatis mutandis*, «Баглай проти України», № 22431/02, п. 31, 8 листопада 2005 року та *Stoianova and Nedelsu v. Romania*, № 77517/01 та № 77722/01, п. 20, ECHR 2005-...). Крім того, нездатність органів державної влади через багато років розслідування надати суду справу, готову для судового розгляду, говорить про низький рівень старанності з їх боку.

56. Суд наприкінці зазначив, що роль національних судів полягає в тому, щоб вирішувати справи швидко та ефективно (див. «Сілін проти України», п. 34). Однак, на думку Суду, національні суди у справі заявника не діяли з відповідною старанністю.

5. Важливість вирішення справи для заявника

57. Суд зазначив, що обвинувачений у кримінальній справі має право вимагати, щоб його справу вели відповідним чином, і ст. 6 в кримінальних справах розроблена, щоб уникнути того, що обвинувачена особа дуже довго перебуває в стані невизначеності відносно своєї подальшої долі (див. «Нахманович проти Росії», № 55669/00, п. 89, 2 березня 2006 року). Суд вважає, що багато чого мало значення для заявника у справі, оскільки він страждав від почуття невизначеності стосовно свого майбутнього, пам'ятаючи про ризик ув'язнення (див. пп. 6, 26 та 37-38), та був зобов'язаний не виїжджати з країни (див. п. 7 вище).

6. Висновок

58. Беручи до уваги обставини справи, що розглядається, всю тривалість судового розгляду, передання справи на додаткове розслідування та повторний розгляд у деяких випадках, Суд вирішив, що жодної обґрунтованої підстави для виправдання не було надано і що тривалість розгляду справи заявника була надмірною.

59. Відповідно було порушення п. 1 ст. 6.

II. ПОРУШЕННЯ СТ. 13 КОНВЕНЦІЇ

60. Заявник також скаржився, що необґрунтована тривалість судового розгляду є порушенням ст. 13 Конвенції.

61. Враховуючи встановлені під час судового розгляду факти за п. 1 ст. 6 (див. пп. 57-58), Суд вирішив, що ця скарга є прийнятною, але також вважає, що немає необхідності встановлювати у цій справі, чи було порушення ст. 13 Конвенції (див. «Кухарчук проти України», № 10437/02, пп. 39-40, 10 серпня 2006 року).

III. ІНШІ ПОРУШЕННЯ КОНВЕНЦІЇ ТА ЇЇ ПРОТОКОЛІВ

62. Заявник наприкінці скаржився на незаконне відсторонення від виконання своїх службових обов'язків та на відсутність доступу до

суду. Він посилався на п. 1 ст. 6 та ст. 1 Першого протоколу до Конвенції.

63. Суд напочатку зазначив, що заявник працював на державному підприємстві. Навіть допускаючи, що ця скарга підпадає під сферу застосування п. 1 ст. 6 (див. «Пеллегрін проти Франції» (GC), № 28541/95, пп. 70-71, ECHR 1999-VIII), Суд, беручи до уваги всі матеріали і те, що справа підпадає під його компетенцію, не вважає, що було порушення прав та свобод, які викладені в Конвенції.

64. У цій частині заява повинна бути визнана неприйнятною як така, що є необґрунтованою відповідно до пп. 3-4 ст. 35 Конвенції.

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТ. 41 КОНВЕНЦІЇ

65. Ст. 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію»

A. Шкода

66. Заявник вимагав 11 955,25 євро за завдану матеріальну шкоду та втрату прибутку та 123 000 євро за завдану моральну шкоду.

67. Уряд наполягав на тому, що вимоги заявника були надмірними та необґрунтованими і що констатація порушення могла б становити достатню справедливую сатисфакцію у цій справі.

68. Суд не виявив жодного причинно-наслідкового зв'язку між порушенням та заявленою матеріальною шкодою; відповідно Суд відхилив вимогу заявника. Однак Суд вважає, що потрібно задовольнити вимогу заявника щодо моральної шкоди з огляду на тривалість розгляду кримінальної справи, порушеної проти нього, та покладеного обов'язку не залишати свого місця проживання. Суд при винесенні цього рішення на справедливій основі, як вимагається ст. 41 Конвенції, присудив виплатити заявнику суму у розмірі 800 євро за завдану моральну шкоду.

B. Судові витрати

69. Заявник вимагав 941,78 євро за судові витрати, понесені ним під час провадження у Суді. Він надав договір, який він уклав зі своїм юристом на вищевказану суму.

70. Уряд стверджував, що присуджуються тільки ті судові витрати, які дійсно були понесені, та залишив це питання на розгляд Суду.

71. Суд знов зазначив: для того, щоб включити судові витрати до суми, яка має бути виплачена відповідно до ст. 41, слід встановити, чи були вони дійсно понесені, для того, щоб не допустити або отримати

відшкодування у справі та встановити порушення Конвенції, і чи були вони обґрунтованими хоча б частково (див., серед інших, «Нільсен та Джонсен проти Норвегії» (GC), N 23118/93, п. 62, ECHR 1999-VIII).

72. Суд вважає, що заявлені кошти не були повністю витрачені у цій справі. А саме, Суд зазначає, що справа не була особливо складною і не вимагалася, щоб у заявника був представник. Більш того, деякі з його вимог були визнані неприйнятними. З огляду на інформацію, яку Суд мав у своєму розпорядженні, та вищевикладені судження Суд присуджує заявнику 300 євро за судові витрати.

С. Пеня

73. Суд вважає за доцільне призначити пеню виходячи з розміру граничної позичкової ставки Європейського центрального банку плюс три відсотки.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* скаргу, подану на підставі пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції стосовно надмірно тривалого розгляду справи, прийнятною, а решту заяви – неприйнятною;
2. *Постановляє*, що у цій справі було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції;
3. *Постановляє*, що немає потреби окремо розглядати скаргу заявника за статтю 13 Конвенції;
4. *Постановляє*, що:
 - (а) протягом трьох місяців з дня, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має сплатити заявнику 800 євро (вісімсот євро) як компенсацію нематеріальної шкоди та 300 євро (триста євро) за судові витрати плюс будь-який податок, який може бути стягнуто з заявника; ця сума має бути конвертована у національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (б) зі впливом зазначеного тримісячного строку і до повного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, плюс три відсотки;
5. *Відхиляє* інші вимоги заявника щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою та повідомлено письмово 11 січня 2007 року відповідно до пп. 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

К. Вестердік
(C. Westerdiek)
Секретар

П. Лоренцен
(P. Lorenzen)
Голова